

Definicja i rodzaje leasingu

Leasing jest jedną z najczęściej stosowanych form finansowania działalności gospodarczej zaraz po kredycie. Polega na przekazywaniu przez leasingodawcę leasingobiorcy rzeczy do korzystania za ustaloną w umowie opłatą.²⁶ Przedmiotem leasingu może być rzecz ruchoma lub nieruchoma, służąca celom zarobkowym użytkownika, dobro o charakterze inwestycyjnym. W rachunkowości przedsiębiorstw zwane środkiem trwałym.²⁷

Leasing należy traktować jako substytut kredytu, ponieważ polega na dostarczeniu Leasingobiorcy przez Leasingodawcę przedmiotu Leasingu, a Leasingobiorca zobowiązuje się do płacenia określonej opłaty Leasingowej, rozłożonej na raty. Właścicielem przedmiotu umowy Leasingowej pozostaje Leasingodawca. Leasingobiorca ma niemal nieograniczone prawo - analogicznie do właściwego - użytkowania przedmiotu i zgodnie z umową może przejąć go w ustalonym terminie na własność lub zwrócić Leasingodawcy. W zarządzaniu działalnością przedsiębiorstwa pozyskanie przedmiotu w wyniku zawarcia transakcji Leasingowej niczym nie różni się od zakupu z własnych środków lub z zaciągniętego kredytu, zarówno z punktu widzenia użyteczności, jak i korzyści osiągniętych z dysponowania tym przedmiotem.²⁸

J.Szczepański, L.Szyszek podają, że „leasing polega na przekazaniu przez leasingodawcę (udostępniającego) leasingobiorcy (korzystającemu) do odpłatnego użytkowania na określony czas określonych dóbr. Leasingobiorca najpierw uzyskuje określony przedmiot i dzięki jego eksploatacji odtwarza środki na spłatę zobowiązania”.²⁹

Leasing po raz pierwszy pojawił się w USA w latach pięćdziesiątych. W następnym dziesięcioleciu, bazując na wzorcach amerykańskich rozwinął się w Europie Zachodniej. W literaturze polskiej pojawił się on z początkiem lat dziewięćdziesiątych, kiedy to wskazywano, że leasing można i powinien spełniać ważną rolę w naszej gospodarce, zwłaszcza wobec braku dostatecznych środków inwestycji. Było to

²⁶ Z.Wilimowska, M.Wilimowski, *Sztuka zarządzania finansami, tom 2*, Wyd. OPO, Bydgoszcz 200, s. 495.

²⁷ D.Załupka, M. Żyniewicz, *Leasing ABC oraz D. Wszystko o ekonomicznych i podatkowych aspektach leasingu*, Wyd. Oficyna Wydawnicza Unimex, Wrocław 1999, s.12.

²⁸ G. Rytelewska, *Bankowość detaliczna. Potrzeby, szanse i zagrożenia*, Warszawa 2005, s.227

²⁹ J.Szczepański, L.Szyszek, *Podstawy finansów przedsiębiorstwa*, Wyd. Wyższej Szkoły Zarządzania i Marketingu Warszawa 1998, s. 41.

podkreślane zarówno przez ekonomistów jak i specjalistów z dziedziny prawa podatkowego. Dopiero na skutek zmian ustrojowych jakie zaszły w latach dziewięćdziesiątych w Polsce nastąpiła swoboda działalności gospodarczej na spragnionym kapitału rynku, która wymusiła powstanie nowych form finansowania inwestycji. Mimo to wykorzystanie leasingu w naszym kraju przez kilka lat było niewielkie. Wpłynęły na to różne okoliczności, w szczególności niedocenywanie jego znaczenia w prawie podatkowym. Na ten stan rzeczy, jak już podkreślano, brak stosownych regulacji na gruncie prawa cywilnego, co powodowało, że sens ekonomiczno-prawny tej konstrukcji był wypaczony i rodził trudności w formułowaniu przepisów prawa podatkowego.³⁰

Do roku 2000 leasing w Polsce był realizowany w formie umów cywilnoprawnych nienazwanych w Kodeksie cywilnym. W przepisach podatkowych był traktowany jak usługowa działalność prowadzona na podstawie umowy o podobnym charakterze do umowy najmu lub dzierżawy czy sprzedaży ratalnej dóbr inwestycyjnych. Istotnym elementem było zaliczenie przedmiotu leasingu do składników majątku jednej ze stron umowy.

Z upoważnienia ustaw o podatku dochodowym od osób fizycznych i prawnych wiążące było Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 6 kwietnia 1993 r. w sprawie zaliczenia przedmiotu umów najmu lub dzierżawy rzeczy albo praw majątkowych do składników majątku stron tych umów. Przepis ten ma nadal zastosowanie do umów leasingu zawartych przed 1 października 2001 roku.

Przełom w unormowaniu leasingu w Polsce nastąpił z chwilą wejścia w życie nowelizacji Kodeksu cywilnego, tj. z dniem 9 grudnia 2000 r. Stało się to za sprawą ustawy z dnia 26 lipca 2000 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny, ogłoszonej w Dzienniku Ustaw RP Nr 74 z dnia 8 września 2000 r. po pozycją 857.

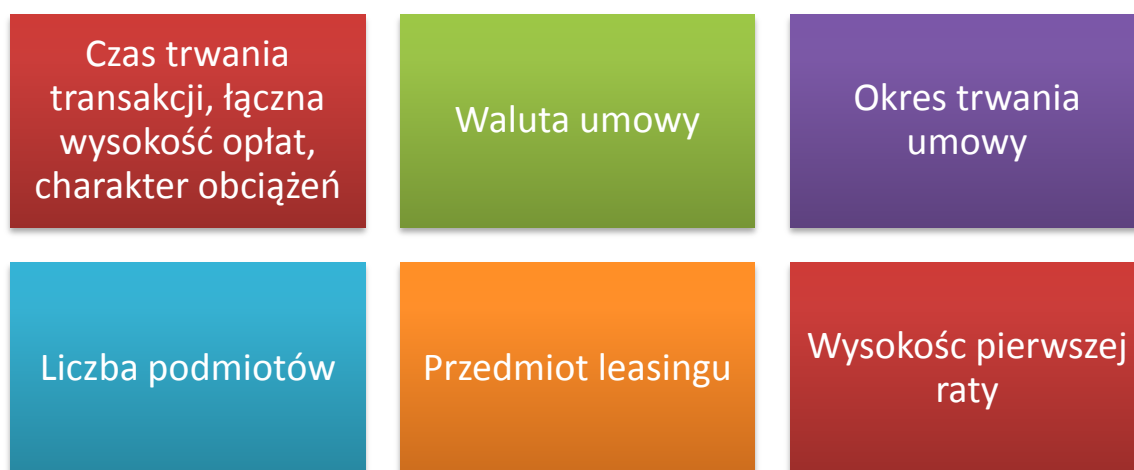
Mocą tej ustawy wprowadzono tytuł XVII do księgi trzeciej „Zobowiązania” w Kodeksie cywilnym o nazwie „umowa leasingu”. W ten sposób od 9 grudnia 2000 r. umowa leasingu stała się umową nazwaną w polskim prawie cywilnym.

Istnieje wiele form i rodzajów leasingu. Jedne z nich są stosowane częściej, inne nieco rzadziej. Podział umów leasingu można dokonać w zależności od przyjętego kryterium. Najczęściej stosowane kryteria, zgodnie, z którymi można dokonać klasyfikacji umów leasingu, to: kryterium czasu trwania transakcji, łącznej wysokości

³⁰ I. Ożóg, *Leasing krajowy a podatek dochodowy*, Rachunkowość nr 7-8, 1993.

wszystkich opłat leasingowych oraz charakteru obciążeń, kryterium liczby podmiotów, waluty umowy, okresu trwania umowy, obciążenia stron nakładami dodatkowymi, świadczenia przez leasingodawcę dodatkowych usług, przedmiotu leasingu oraz wysokości pierwszej raty. Kryteria podziału zostały zaprezentowane na rysunku 2.

Rysunek 2. Kryteria podziału leasingu

Źródło: K. Gigol, *Oplacalność działalności kredytowej banku*, Wyd. Twigger, Warszawa 2000, s. 109.

Przy przyjęciu jako kryterium czasu trwania transakcji, łącznej wysokości wszystkich opłat leasingowych oraz charakteru obciążeń, wyróżnia się leasing finansowy, leasing operacyjny i leasing mieszany. Podział leasingu na operacyjny i finansowy znalazł się w praktyce gospodarczej za sprawą przeniesienia do umów cywilnoprawnych w Polsce z innych krajów, gdzie umowy leasingu rozwinęły się najbardziej. Podział taki został uwzględniony w Międzynarodowych Standardach Rachunkowości (MSR nr 17) i upowszechniał się w naszym kraju. Żadne przepisy prawa polskiego (te poprzednie i najnowsze) nie dokonują podziału na umowy leasingu operacyjnego i umowy leasingu finansowego.

Kodeks cywilny po nowelizacji w 2000 roku odnosi się tylko do nazwy „umowa leasingu”, bez jakiegokolwiek przymiotnika. Inne ustawy, w tym podatkowe, tego nie zmieniają. Nie ma więc podstawy prawnej do stosowania podziału rodzajowego leasingu na operacyjny i finansowy. W życiu gospodarczym podział ten jest często stosowany przy zawieraniu umów i ich rozliczaniu.

Leasing operacyjny (eksploatacyjny) jest najbardziej zbliżony do najmu lub dzierżawy. Przedmiot leasingu jest własnością leasingodawcy (finansującego) i przez

niego jest amortyzowany. Leasingobiorca (korzystający) używa ten przedmiot lub używa i pobiera korzyści, płacąc za to czynsz leasingowy. Z tytułu umowy korzystający ma prawo pierwokupu przedmiotu leasingu przed osobami trzecimi. Przeniesienie prawa własności następuje albo na mocy odrębnej umowy sprzedaży poleasingowej albo na mocy odpowiednio sformułowanej umowy leasingu. Leasing operacyjny – charakteryzuje się relatywnie krótkim okresem trwania umowy (do 3 lat). Przedmiot leasingu należy do właściciela (leasingodawcy) i jest przez niego amortyzowany. Atrakcyjność leasingu operacyjnego polega na redukcji płaconych przez leasingobiorcę podatków (bowiem opłaty leasingowe oraz wydatki związane z ubezpieczeniem przedmiotu leasingu i inne mające bezpośrednio związek z leasingiem stanowią koszt uzyskania przychodu). Ponadto, w odniesieniu do środków trwałych, których dotyczy szybki postęp techniczny – leasing operacyjny umożliwia permanentne korzystanie z najnowszych ich generacji. W takich przypadkach własność ekonomiczna staje się ważniejsza od własności prawnej.

Leasing finansowy (kapitałowy, inwestycyjny) jest zbliżony do kredytowej sprzedaży ratalnej, dokonywanej przez finansującego na rzecz korzystającego.³¹ Finansujący przekazuje przedmiot leasingu korzystającemu wraz z prawem do aktywowania go i amortyzowania.³² Korzystający traktuje ten przedmiot jak własny składnik aktywów trwałych, chociaż prawnie jest to własność finansującego. W sensie prawnym przedmiot leasingu stanowi własność finansującego, a w sensie ekonomicznym - korzystającego. Leasing finansowy – wyróżnia się okresem trwania umowy, który jest zbliżony do przewidywanego okresu użytkowania przedmiotu leasingu (3-10 lat i dłużej).³³ Najczęściej leasing finansowy występuje z tzw. opcją zakupu, która gwarantuje leasingobiorcy możliwość nieodpłatnego przejęcia lub nabycia przedmiotu leasingu za wcześniej ustaloną cenę (zwykle symboliczną) po wygaśnięciu terminu umowy. W leasingu finansowym odpisów amortyzacyjnych dokonuje leasingobiorca, który od początku jest wskazany jako nabywca przedmiotu leasingu po zakończeniu umowy. Kosztem uzyskania przychodu u leasingobiorcy nie

³¹ W ustawie o rachunkowości wprowadzono od 1 stycznia 2002 r. nowe przepisy dotyczące leasingu finansowego. Reguluje je art. 3 ust 4 i 5 znowelizowanej ustawy o rachunkowości. Obszerna nowela tej ustawy została uchwalona w dniu 9 listopada 2000 r. (Dz. U. Nr 113 z 2000 r., poz. 1186), w tym również obejmująca kwestię nowych umów leasingu w świetle rachunkowości.

³² K.Gigol, *Bank a leasing (finansowanie, zabezpieczenie dochodzenie należności)*, Wyd. Twigger, Warszawa 2001, s.49.

³³ L.Szysko, *Finanse przedsiębiorstwa*, Wyd. PWE, Warszawa 2000. s. 75.

jest cała opłata leasingowa (rata kapitałowa jest wydatkiem inwestycyjnym płaconym z zysku netto), lecz tylko część odsetkowa, traktowana jako koszt kapitału.

W opłatach leasingowych jest zawarta część kapitałowa, będąca spłatą ratalną wartości przedmiotu leasingu. Po zapłaceniu ostatniej raty kapitałowej finansujący przenosi prawo własności na rzecz korzystającego (w sensie prawnym), o ile umowa leasingu nie przewiduje innych opcji.³⁴

Część kapitałowa ratalnej spłaty nie jest przychodem dla finansującego, ani kosztem u korzystającego. Przychodem u finansującego są natomiast odsetki (jako koszty kredytu) oraz inne opłaty pozakapitałowe (bez kaucji). Te same elementy są kosztem u korzystającego, który zalicza, w koszty również odpisy amortyzacyjne. Raty kapitałowe są składnikiem długoterminowych należności u finansującego oraz składnikiem długoterminowych zobowiązań u korzystającego. Klasyczny typ umowy leasingu finansowego znajduje prawne usankcjonowanie w przepisach Kodeksu cywilnego, chociaż brakuje tam przymiotnika „finansowego”.³⁵

Leasing sprzedażny i zwrotny – właściciel przedmiotu sprzedaje swą własność firmie leasingowej, towarzystwu ubezpieczeniowemu lub bankowi, a następnie użytkuje ją na podstawie umowy o leasing finansowy z opcją zakupu. Do powstania tej wzajemnej transakcji przyczyniły się głównie wszelkie konsekwencje związane z wyborem sposobu nabycia środka trwałego poprzez leasing czy zakup i związane z tym implikacje podatkowe. W obu umowach częstkowych jako strony występują zawsze te same podmioty. Właściciel przedmiotu leasingu może go sprzedać np. firmie leasingowej, po czym natychmiast podpisać umowę leasingową z opcją zakupu na ten sam przedmiot i wystąpić w roli leasingobiorcy.³⁶ Możliwość takich rozwiązań pozwala mu użytkować przedmiot bez ponoszenia jednorazowych – często dużych nakładów inwestycyjnych. Również dla leasingodawcy transakcja ta jest atrakcyjna; stanowi bowiem dochodową inwestycję (dzięki wnoszonym opłatom leasingowym i odpisom amortyzacyjnym). Dodatkową okoliczność stanowi fakt korzystania przez obie strony z ulg w podatku dochodowym.

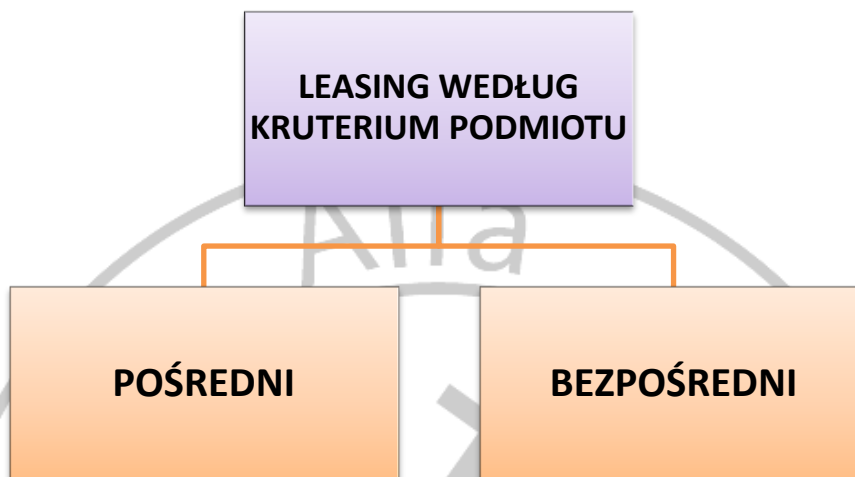
³⁴ K.Gigol, *Opłacalność działalności kredytowej banku*, Wyd. Twigger, Warszawa 2000, s.109.

³⁵ Od 1 maja 2004 r. zmieniły się zasady opodatkowania leasingu podatkiem od towarów i usług za sprawą nowej ustawy o VAT. Od tej daty leasing finansowy jest zrównany z dostawą towarów (środków trwałych), natomiast leasing operacyjny został potraktowany jako usługa. Nowe zasady opodatkowania podatkiem VAT leasingu są określone w przepisach ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług Dz. U. Nr 54 z 2004 r., póź. 535.

³⁶ Z.Wilimowska, M.Wilimowski, *Sztuka zarządzania...op.cit*, s. 498.

Klasyfikację leasingu według kryterium podmiotu z uwzględnieniem relacji występujących między stronami umowy leasingowej wskazuje L.Szyszko.³⁷ Podział ujęto na rysunku 3.

Rysunek 3. Podział leasingu według kryterium podmiotu

Źródło: L. Szyszko, *Finanse przedsiębiorstwa*, Wyd. PWE, Warszawa 2000. s. 75.

Leasing bezpośredni charakteryzuje się udziałem dwóch podmiotów, które wchodzi z sobą w dwustronny stosunek prawny, tj. przez zawarcie umowy leasingu.³⁸ Jednym podmiotem jest leasingodawca („finansujący” wg kodeksu cywilnego), którym może być właściciel przedmiotu leasingu, jako producent, wykonawca, importer, sprzedawca, dealer, prowadzący w ramach przedsiębiorstwa działalność leasingową. Podmiot ten może przedmioty leasingu nabyć wcześniej z przeznaczeniem na działalność, która jest domeną firm leasingowych. Drugim podmiotem jest leasingobiorca („korzystający” wg k.c.), który zawiera umowę leasingu z właścicielem przedmiotu (leasingodawcą finansującym) na używanie tego przedmiotu albo na używanie i pobieranie pożytków. Pomiędzy ww. podmiotami realizuje się umowa leasingu bezpośredniego. Nie ma tu żadnego pośrednika. Jest natomiast właściciel przedmiotu leasingu i jego użytkownik, który po upływie okresu umownego może stać się właścicielem tego przedmiotu.

Podmiotami leasingu pośredniego mogą być:

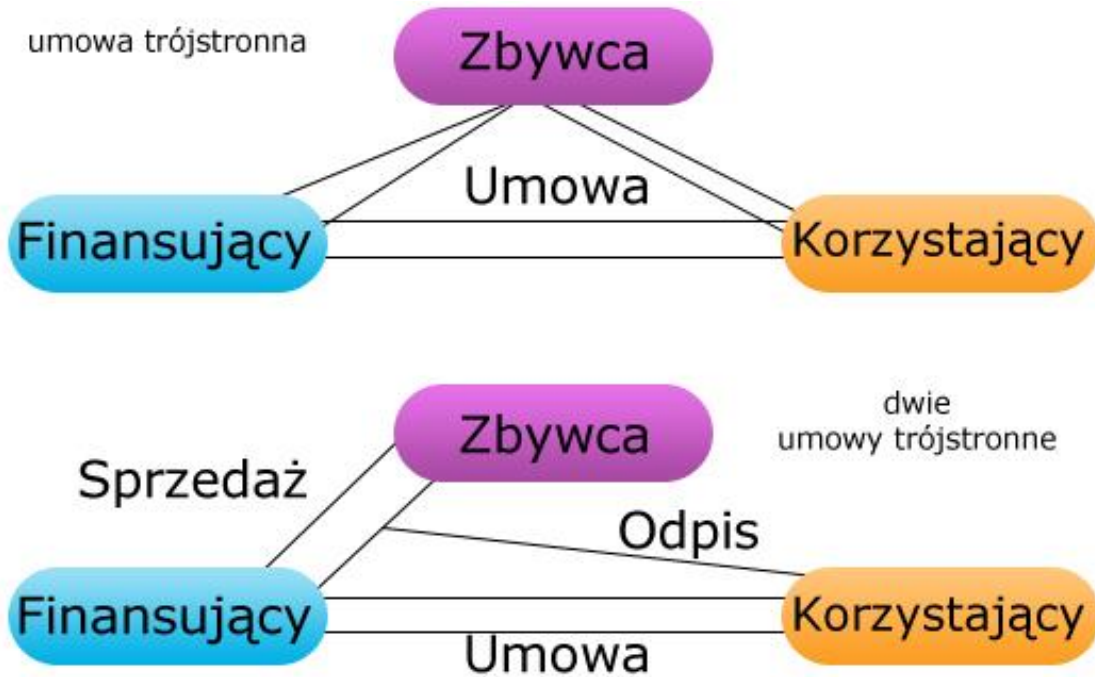
- Zbywca > producent, wykonawca, importer, sprzedawca lub dealer, a także właściciel rzeczy nieprowadzący działalności gospodarczej;

³⁷ L. Szyszko, *Finanse przedsiębiorstwa*, Wyd. PWE, Warszawa 2000. s. 75

³⁸ Por. W.Bień, *Zarządzanie finansami przedsiębiorstwa*, Wyd. Difin, Warszawa 2002, s. 258.

- Finansujący > firma leasingową, jako przedsiębiorca prowadzący działalność leasingową w ramach przedsiębiorstwa;
- Korzystający > użytkownik, jako osoba prawna lub fizyczna, przedsiębiorca lub konsument (a więc nie tylko firma).

Rysunek 4. Leasing pośredni

Źródło; A. Korczyn, *Leasing na nowych zasadach*, Wyd. Sigma, Skierniewice 2005, s.12.

Jak obrazuje powyższy rysunek pomiędzy trzema podmiotami może być zawarta jedna umowa leasingu, wg której finansujący nabywa rzecz od zbywcy na zamówienie korzystającego (co do rodzaju, funkcji, parametrów technicznych, jakości, użyteczności, ceny i innych cech). Finansujący staje się właścicielem rzeczy i przekazuje tę rzecz korzystającemu do użytkowania na oznaczony czas, po upływie którego, i spełnieniu innych warunków umowy (głównie spłaty rat), korzystający nabywa prawo własności do tej rzeczy. Zamiast umowy trójstronnej częściej są zawierane dwie umowy dwustronne:

- umowa między finansującym a zbywcą o nabycie przedmiotu leasingu, czyli umowa sprzedaży;
- umowa leasingu między finansującym a korzystającym, przy czym korzystający otrzymuje odpis umowy
- i odpisy innych wiążących dokumentów, w tym dokumentu gwarancyjnego co

do jakości rzeczy.³⁹

Skutki prawne i finansowe obu umów dwustronnych są identyczne ze skutkami umowy trójstronnej. Jest to po prostu ten sam leasing pośredni. Leasing pośredni charakteryzuje się udziałem trzech podmiotów, które wchodzi z sobą w trójstronny stosunek prawny, przy czym może być zawarta jedna trójstronna umowa leasingu albo mogą być zawarte dwie umowy dwustronne.

Leasing stanowi atrakcyjną formę pozyskania kapitału:

- przyspiesza międzynarodowy transfer nowoczesnych technologii, co stanowi podstawę rozwoju,
- jest alternatywnym sposobem pozyskania kapitału, który charakteryzuje się stałym oprocentowaniem⁴⁰,
- stwarza możliwości okresowego zwiększenia mocy produkcyjnych przy minimalnym zaangażowaniu kapitału własnego leasingobiorcy,
- wykorzystując wynajmowane składniki majątkowe w okresie leasingu może je w pełni eksploatować, co pozwoli na uniknięcie kosztów bezczynności,⁴¹
- jest korzystny dla firm nie dysponujących dużym kapitałem (raty leasingowe mogą być pokryte z wpływów eksploatacji użytkowanego przedmiotu leasingu,
- pozwala na sfinansowanie aktywów po niższym koszcie kapitału w stosunku do finansowania kapitałem własnym,
- jest sposobem redukcji podatków i akwizycji towarów,⁴²
- stwarzając dodatkowe źródło zewnętrznego finansowania aktywów leasingobiorcy – dywersyfikuje portfel zobowiązań inwestora,
- elastyczne warunki umów leasingowych pozwalają na uwzględnienie interesów leasingobiorcy i leasingodawcy,
- ryzyko inwestycyjne rozkłada się równomiernie między strony umowy leasingowej,
- leasing umożliwia sfinansowanie inwestycji ze środków obcych, a jednocześnie nie powoduje wzrostu współczynnika zadłużenia przedsiębiorstwa,
- leasingobiorca może część lub całość płatności leasingowych włączyć w koszty uzyskania przychodów i w ten sposób zmniejszyć obciążenia podatkowe⁴³.

³⁹ A. Korczyń, *Leasing na nowych zasadach*, Wyd. Sigma, Skierniewice 2005, s. 12-14.

⁴⁰ W. Dębski, K. Kozera, *Leasing czy kredyt*, Wyd. Poltext, Warszawa 1991, s. 14.

⁴¹ W. Bień, *Zarządzanie finansami ...op.cit.*, s.261.

⁴² Z. Wilimowska, M. Wilimowski, *Sztuka zarządzania...op.cit.*, s.504.

Podsumowując ujęte wyżej rozważania wskazać należy, że „leasing jest metodą finansowania i łączy w sobie elementy umowy kredytowej oraz transakcji typowo handlowej”.⁴⁴ Z zamieszczonych informacji wynika, że przedmioty leasingu zostają zakupione przez finansującego czyli leasingodawcę w celu oddania ich do użytku korzystającemu - czyli leasingobiorcy - i pozostają własnością finansującego przez cały okres trwania umowy leasingu; korzystający dokonuje wyboru przedmiotu leasingu i jego zbywcy (dostawcy).

⁴³ L. Lewandowska, T. Janusz, *Leasing*, Wyd. Res Polona, Łódź 1994, s. 74 – 76.

⁴⁴ R. Mizerska, *Leasing – kwestie podatkowe i prawne*, Wyd. Wiedza i Praktyka”, Doradca Dyrektora Finansowego nr 13, 2003, s.36.